

1

Klik for at tilføje tekst

Børn udsat for overgreb

Psykolog Maryam Testmann – www.maryamtestmann.dk

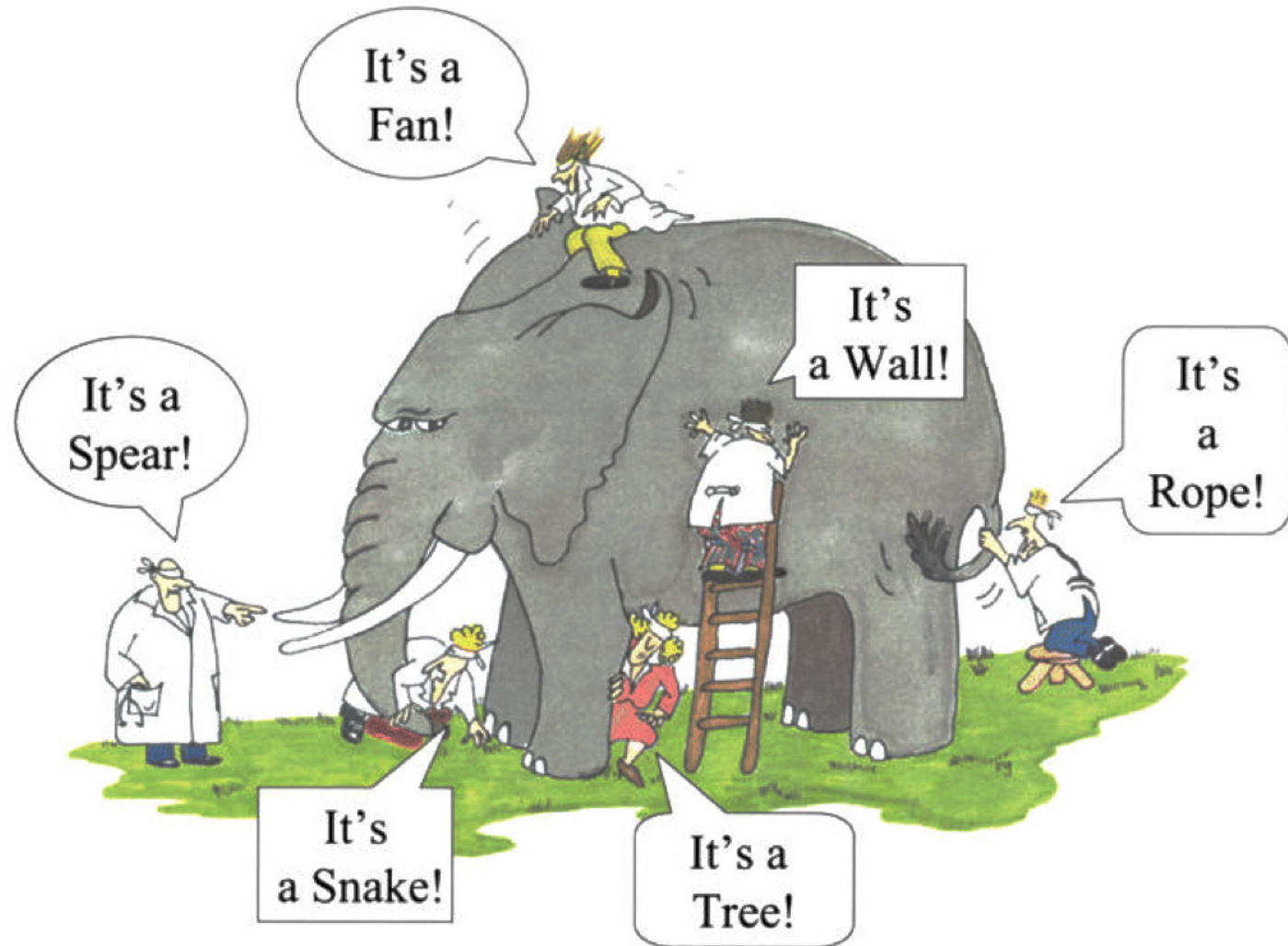
Psykolog Maryam Testmann - www.maryamtestmann.dk

- Mig
- Baggrund for oplægget: Erfaringer og traumelitteraturen

Kan vi hjælpe børnene mere effektivt?

Distinktion mellem psykiatriske diagnoser og overgrebsoplevelser (traumer)

Eksempel dreng med meget vrede

Dagen i dag:

- Definition på overgreb
- Fire typer børn med overlappende symptomer
- Fælles træk/symptomer
- PTSD/kompleks PTSD-symptomer
- Transgenerationelle traumer
- Hukommelse og traumer
- Handlemuligheder
- Konkrete forslag til samtaler

Definition på overgreb:

Ud fra FNs Børnekonvention (artikel 19) og FNs verdensmål (nr 16):

Alle former for mishandling, tortur eller vold mod børn begået af forældre eller andre.

- Oplevelser som efterlader negative fysiske og psykiske spor hos barnet. *Dvs. når barnet oplever belastning, fx i form af **traumereaktioner**.*

Definition på overgreb

Overgreb kan føre til traumatisering / PTSD

Kompleks PTSD/Udviklingstraumer: oplevelse af traumer, som er sket i kritiske udviklingsperioder og i nære omsorgsrelationer.

7

Hvilke typer
af
overgreb?

Fysisk vold

Psykisk vold

Seksuelle overgreb: Direkte og
Grooming (digitale overgreb)

(Vold i forbindelse med
krigsoplevelser)

VIVE 2016/2018: Om vold og seksuelle overgreb mod børn i DK.

<https://www.vive.dk/da/udgivelser/vold-og-seksuelle-overgreb-mod-boern-og-unge-i-danmark-2016-6497/>

- Hvert 6. barn oplever vold i hjemmet. Dvs. 3-4 børn ud af en klasse på 24 elever.
- Hvert 12. barn er udsat for psykisk vold fra forældre
- 5 pct. af børn og unge mellem 7-18 år har været udsat for grov vold, og 1 pct. har været udsat for seksuelle overgreb. For pigernes vedkommende har over halvdelen været et familiemedlem.

- <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/ny-rapport-alt-for-mange-born-i-danmark-oplever-svigt?publisherId=2720852&releasId=13593761>
- Eller
- <https://youtu.be/yXrw-RkKCm0>

Symptomer på mistrivsel

Urolige

Aggressive

Ikke deltagende/kravafvisende

Sociale vanskeligheder

Seksualiserende adfærd

Taber færdigheder, fx tisser i bukserne, selvom de er blevet renlige

Klæbrige

Ængstelige

Indlæringen går i stå

Dissocierer

Selvskadende

Geniscenesætter

Lyver

Har risikoadfærd

4 grupper af børn, der viser symptomer:

11

1) Børn udsat for overgreb, der viser tydelige reaktioner

2) Børn udsat for overgreb, men som er overtilpassede (Struik 2019)

3) Børn udsat for overgreb, men med reaktioner der ligner udviklingsforstyrrelser

4) Børn med reaktioner sammenligneligt med overgreb, men med andre vanskeligheder

1) Børn udsat for overgreb, der viser det:

- De taler om overgrebet.**
- De er angste.**
- De har mareridt/flashbacks.**
- De er generelt utrygge.**
- De falder tilbage i udvikling.**
- mm.**

2) Børn udsat for overgreb, men som overtilpassede:

- De stille børn**
- De fagligt dygtige børn.**
- Dem som tager sig af søskende og forældre.**
- mm.**

3) Børn udsat for overgreb, men med reaktioner der ligner udviklingsforstyrrelser:

- Følelsesmæssige reguleringsvanskeligheder:
angst, vrede, ked af det.
- Kontaktvanskeligheder.
- Hyperaktivitet/højt arousalniveau
- opmærksomheds- og -
koncentrationsvanskeligheder.
- mm.

4) Børn med reaktioner sammenligneligt med overgreb, men med andre vanskeligheder:

- Relationelle vanskeligheder pga. fx autisme.
- Kognitive vanskeligheder.
- Opdragelsesudfordringer.
- Somatiske vanskeligheder.
- Sorg
- udsat for udefrakommende ulykker

Fælles symptomer hos de fire grupper:

Angst, vrede, indelukket, depression.

Indlæringsvanskeligheder.

Relationelle vanskeligheder.

Adfærdsvanskeligheder - reguleringsvanskeligheder

Symptomer som adskiller dem:

Traumesymptomer - PTSD:

- Genoplevelsessymptomer, fx flashbacks og mareridt
- Undgåelsessymptomer, indre (tanker og følelser) og ydre (personer, steder, ting, osv.)
- Vagtsomhedssymptomer (på vagt efter trigger)

Kompleks PTSD/ Developmental Trauma Disorder

Måder at forstå børn ud fra en psykologisk sammenhæng fremfor en neurologisk/adfærdsmæssig sammenhæng.

- Bessel Van der Kolk: **Udviklingstraumeforstyrrelse**. Mangfoldige eller langvarige krænkende hændelser sket i barndommen.
- ICD-11 har inddraget diagnosen **kompleks PTSD**.

Være
opmærksom
på fælles
træk og
symptomer:

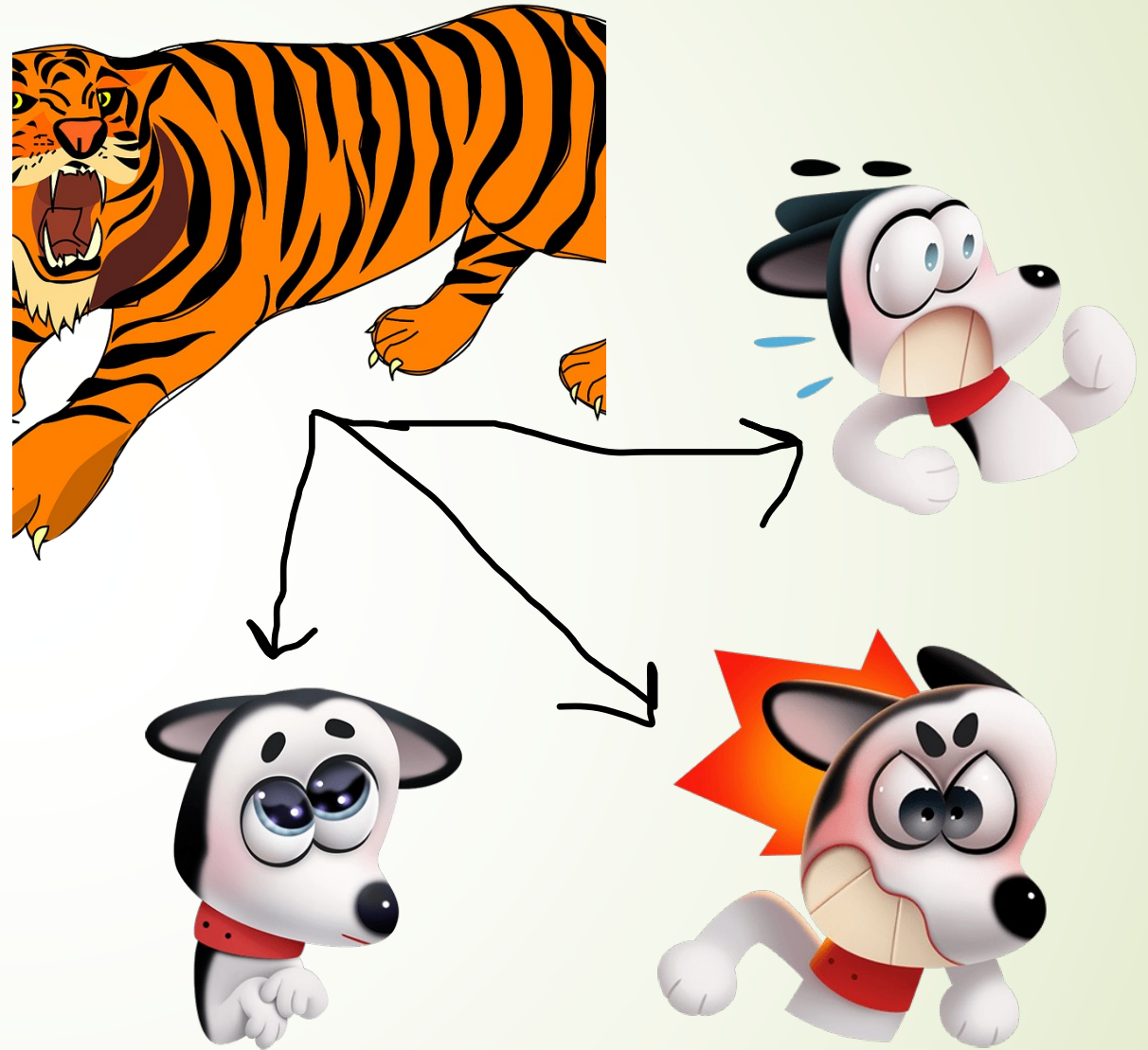
80% komorbiditet mellem trauma-belastninger (PTSD) og depression, angst og adfærdssymptomer (kilde SDU) .

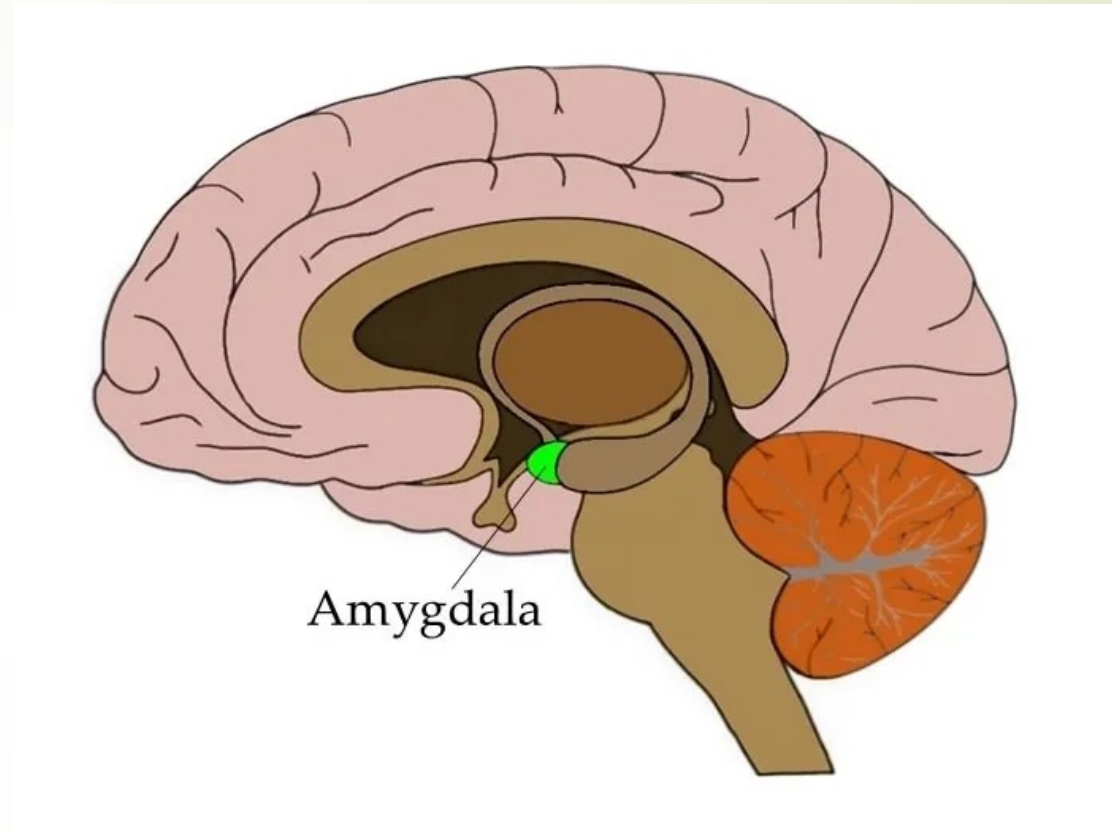
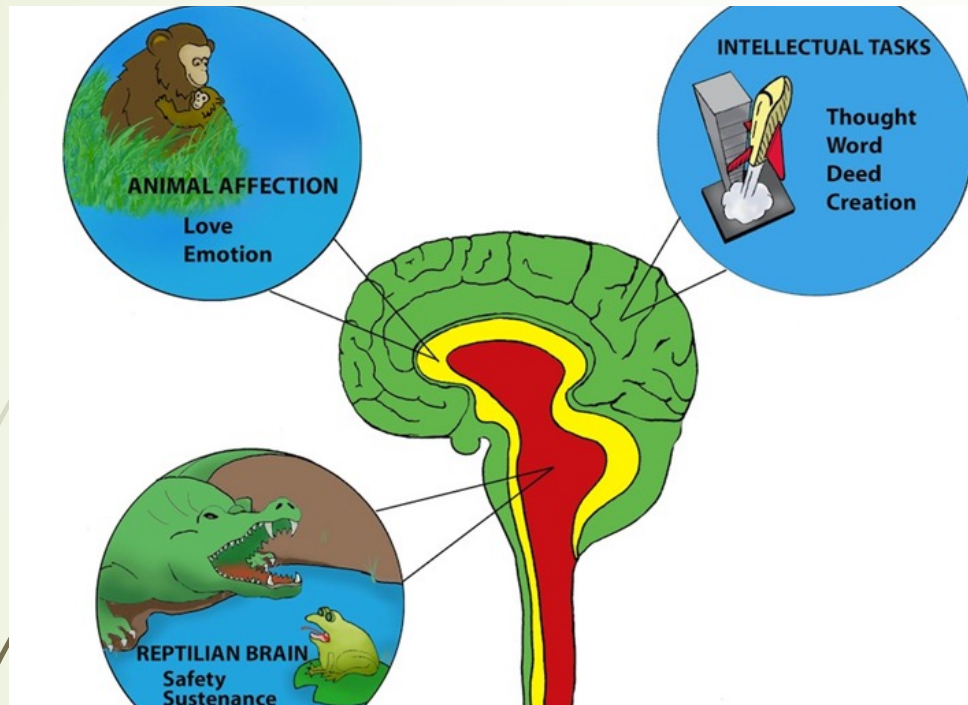
50%-80% af borderline patienter har været udsat for seksuelle overgreb (kilde: SDU, og Van der Kolk).

Nervesystemets reaktioner på overgreb/overlevelsesmekanismer

- **Overaktivering: kamp-respons**
- **Overaktivering: flugtrespons**
- **Underaktivering: Freeze-respons, følelsesløshed, virkelighedsfjern (dissociation)**
- **Fawn-respons (pleaser-adfærd)**

Nervesystemet er årvågen. Dvs. alertness og fejlfortolkning

Sammenhæng mellem traume, opmærksomhed og hukommelse

1) Hukommelse om traumet

2) Opmærksomhed der påvirker hukommelsen og dermed indlæring

Hukommelse om traume

- Oftest, hvis overhovedet: fragmenteret og ikke lineært hukommelse om traumet.
- Ikke sikker i tid, sted, person, hyppighed.
- Trigger vækker minder om traumet. Oftest som følelsen/frygten for traumet.

Trigger

- Det som vækker ubehagelige minder om traumer.
- Trigger kan være genstande, mennesker, sansninger, lugte, følelser, osv.

➤ **Trigger sætter forsvarsreaktioner i gang:**

- **Aggression:** som forsvar eller som geniscenesættelse - (få det overstået).
- **Geniscenesættelse:** gentagelse af traumehandlinger, fx seksualiseret adfærd.
- **Dissociation:** Bevidsthedsfravær, eller kropslig dissociation, eller fremmedfølelse (depersonalisering)
- **Selvskadende adfærd**

Konsekvenser af ikke anerkendt erindringer om traumer

Konsekvenserne af manglende validering og anerkendelse af traumeoplevelser:

Forvirret forståelse af egne oplevelser.

Tvivl om hvorvidt oplevelsen har fundet sted, og er sandt.

Tvivl om egen væren i verden, her og nu forståelsen.

I værste tilfælde personlighedsforstyrrelse.

Opmærksomhed, hukommelse, indlæring

Konstant vagtsomhed plus invaderende erindringer om traumer

fastlåst opmærksomhed i beredskabstilstand

Ikke fokus på her og nu, dvs. manglende indlæring

Trauma kan bryde barnets almindelige udvikling
(Syddansk Universitet)

Nysgerrighed på hvad symptomerne er udtryk
for.

*Vi mennesker har ikke lyst til at se børn blive
traumatiseret, derfor er det nemmere at kalde
det noget andet, fx adhd, dårlig begavelse,
eller andet (Jane Østergaard oplæg 2016).*

Mistanken.dk

- <https://mistanken.dk>
- https://www.youtube.com/watch?v=naPcAlgB_zY

Mentaliseringsevne

Sig selv

Følelser
Behov
Mål
Grunde
Tanker

Den anden

Følelser
Behov
Mål
Grunde
Tanker

Case:

► *Pige 12 år:*

- Faglige vanskeligheder,
- Koncentrationsvanskeligheder,
- Har det svært med kammeraterne,
- Manglende situationsforståelse,
- Taler meget, *hvor andre bliver trætte af at høre på hende,*
- Sociale vanskeligheder,
- Mange skoleskift, mm.

Flere symptomer

- Symptomerne bliver tydeligere:
- Angst
- Skoleværing
- Spiller meget
- Fokus på sit seksuelle ståsted.
- Almægtighedsfølelse samtidig med selvværdsvanskeligheder

- **Historik af flere overgreb fra far på storebror og sig selv.**

Case fra tidligere arbejde:

34

- Pige 9 år.
- Svær skilsmisse med mange traumatiske oplevelser, særlig i form af psykisk vold.
- Massive relationelle vanskeligheder både med kammerater og søskende.
- Reguleringsvanskeligheder. Splittet sin tidligere skole fra hinanden.
- Svinger i sin indlæring
- Dissocierer i perioder og situationer, særligt ved følelsesmæssig krav.

Indsatser:

- Vurdering hos psykolog: fin trivsel
- Skoleskift
- Indsats i klassen.
- Psykologsamtaler med og uden søster.
- Forløb i Familiehus.
- Psykiatrisk udredning. Mistanke om personlighedsforstyrrelse.

➤ **Konklusioner:**

- Diagnose: Autisme
- Endelig indsats: autismerelateret skoletilbud. Dvs. Ingen traumerelateret behandling.

Så,

- **Børns adfærd og symptomer kan overlappe og ligne hinanden.**
- **Derfor er der behov for udforskning og udelukkelse af hypoteser om eventuelle overgreb og traumer.**
- **Dvs. forstå barnets historik og levevilkår (Jørgen Nielsen).**

Indirekte traumatisering

- Sekundær PTSD
- Transgenerationelle traumer

Sekundær PTSD:

Når forældrenes traumer bliver barnets. Og barnets adfærds- og følelsesmæssige problemer afspejler forælders traumer.

Transgenerationelle traumer

- Når traumer kan spores flere generationer tilbage.
- Dysfunktionelle mønstre går igennem til næste og næste generation – op til tre generationer.

Transgenerationelle traumer

- Traumer som overføres fra en generation til en anden.
- Påvirkning af fosteret gennem graviditet. Mor sender sammen med næringsstoffer også hormoner til fosteret. Hvilke hormoner afhænger af mors følelsesmæssige tilstand.
Disse hormoner skaber fysiologiske, stofskiftemæssige, og adfærdsmæssige ændringer hos fosteret.

Ergo: en stressfuld graviditet

**Kamp-flugt-respons
hos barnet**

Tre generationer i samme krop

- En gravid mors stress og traumer kan påvirke to generationer efter sig.
- Fem mdr. henne i fosterstadiet dannes forstadiet til det æg, som tredje generation udvikles af (Wolynn 2019).

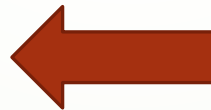
Epigenetiske ændringer

➤ Studier med mus (Wolynn 2019, kap.2):

1. generation af mus der blev udsat for en bestemt lugt og derefter en ubehagelig elektrisk stød

Musene udviklede større antal receptorer for denne lugt og dermed kunne hurtigere undgå lugten. Dvs. Større område i hjernen for denne lugt.

To generationer efter sås ændringen både i hjernen og adfærden hos musenes efterkommere. Dvs. Sensitivitet og frygtrespons for lugten.

➡ "En farlig arv".

DR-dokumentar om Genetik,
traumer og epigenetik

Hvad skal vi gøre når vi møder børn, som vi er i tvivl om hvad de reagerer på?

Når reaktionerne er fx:

At de er urolige

Aggressive

Ikke deltagende

Sociale vanskeligheder

Seksualiserende adfærd

Taber færdigheder, fx tisser i bukserne, selvom de er blevet renlige

Klæbrige

Indlæringen går i stå

Dissocierer

Selvskadende

Geniscenesætter

Lyver

Har risikoadfærd

Hvorfor fortæller børn ikke overgreb

- De fleste børn fortæller om overgreb til jævnaldrende
- Mange børn holder igen pga. Skyld og skam, risiko for negative reaktioner,
- Ambivalente følelser i relation til overgrebspersonen
- Manglende tiltro til hjælp

Tryghed

- Tillidsfuld relation
- Mulighed for at fortælle i et trygt miljø
- Information om overgreb
- Det er en proces
- At turde at stille de svære spørgsmål

At forstå barnets intrapsyiske verden.

Tale med barnet om dets trivsel:

- Hvad kan du lide at lave derhjemme,
- Er der noget du ikke er glad for derhjemme
- Hvad laver du af hyggelige ting med...
- Er der noget I laver sammen, som du ikke kan lide...

Vedr. skole og fritid:

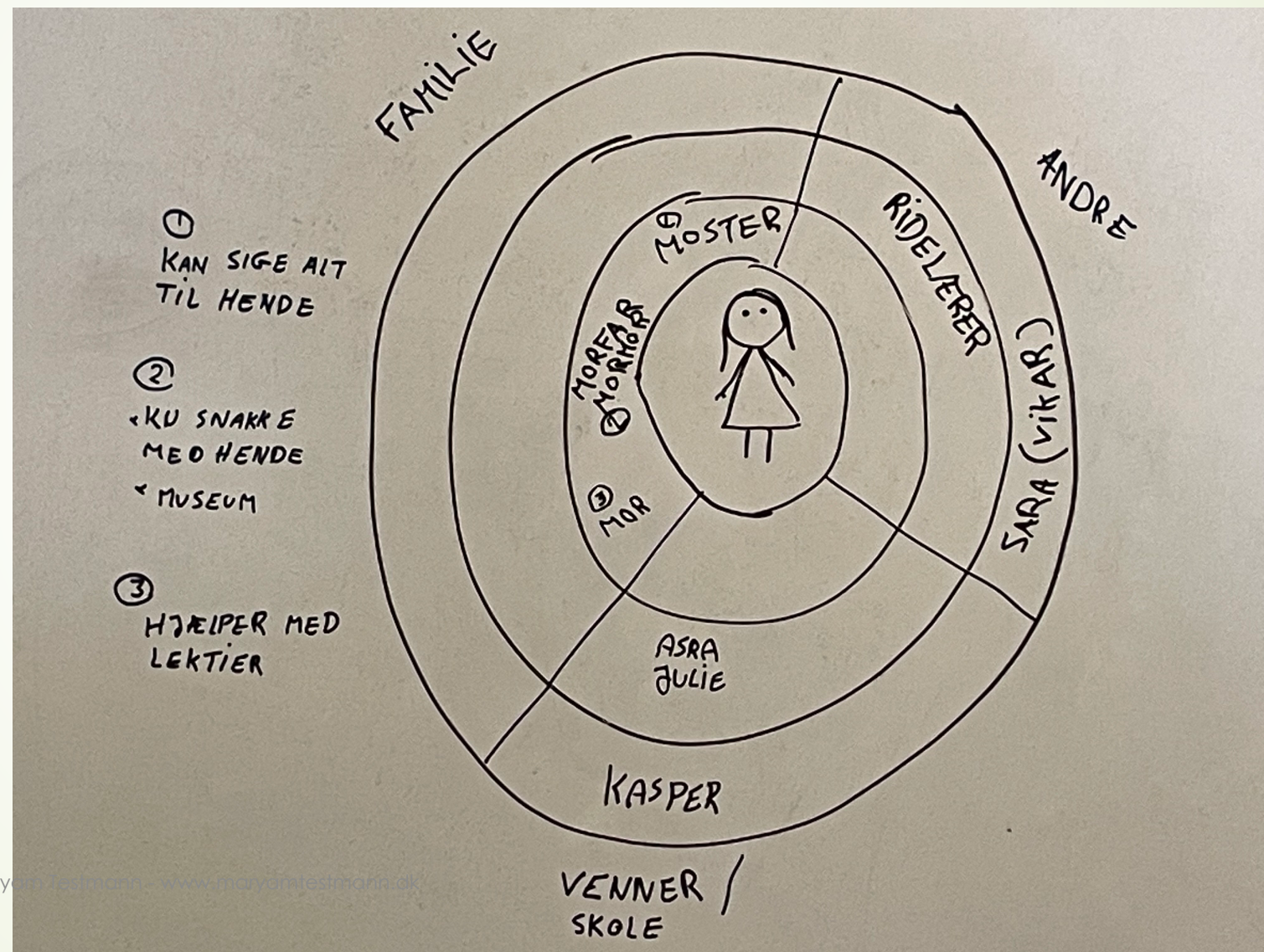
- Hvad er dit yndlingsfag i skolen?
- Hvem kan du godt lide at lege/være sammen med?
- Er der nogen, som du ikke så godt kan lide at lege med/være sammen med?
- osv, osv.
- **Opmærksomhed på barnets nonverbale signaler.**

Samtale redskaber

49

Relationscirkler

samtaleredskaber

- Bamsekort
- Spillerum

Forældresamtale

- Hvordan forstår de barnets adfærd?
- Fornemmelse af forældrenes mentaliseringsevne i forhold til barnet.
- Kan de skabe tryghed og sikkerhed for barnet?
- Oversæt barnets reaktioner for forældrene.

Forældre-barn samtale

I en terapeutisk samtale faciliteres barnets:

- Indre verden - Følelser, tanker, handlinger.
- Tal om historikken vha. livslinje (stor healende effekt).

Ex på livslinje

53

Engang låst inde i sommerhuset.
Alder?

Set far råbe af mor.

Også gode stunder. Men kan ikke huske hvad.

Episode med vold (bundet fast).

Skænderier mellem far og hans kæreste.

Bange

Fortalte ikke til mor at weekenderne havde været forfærdelige.

6 år. Mor og far skilt. 7-7ordn.

Nu

0-6 år boede sammen med mor og far

Far flyttede. 7, 5 år. 9-5 ordn.

Flyttede til Herlev.

Far ny kæreste.

Begyndte at få det dårligt med far.

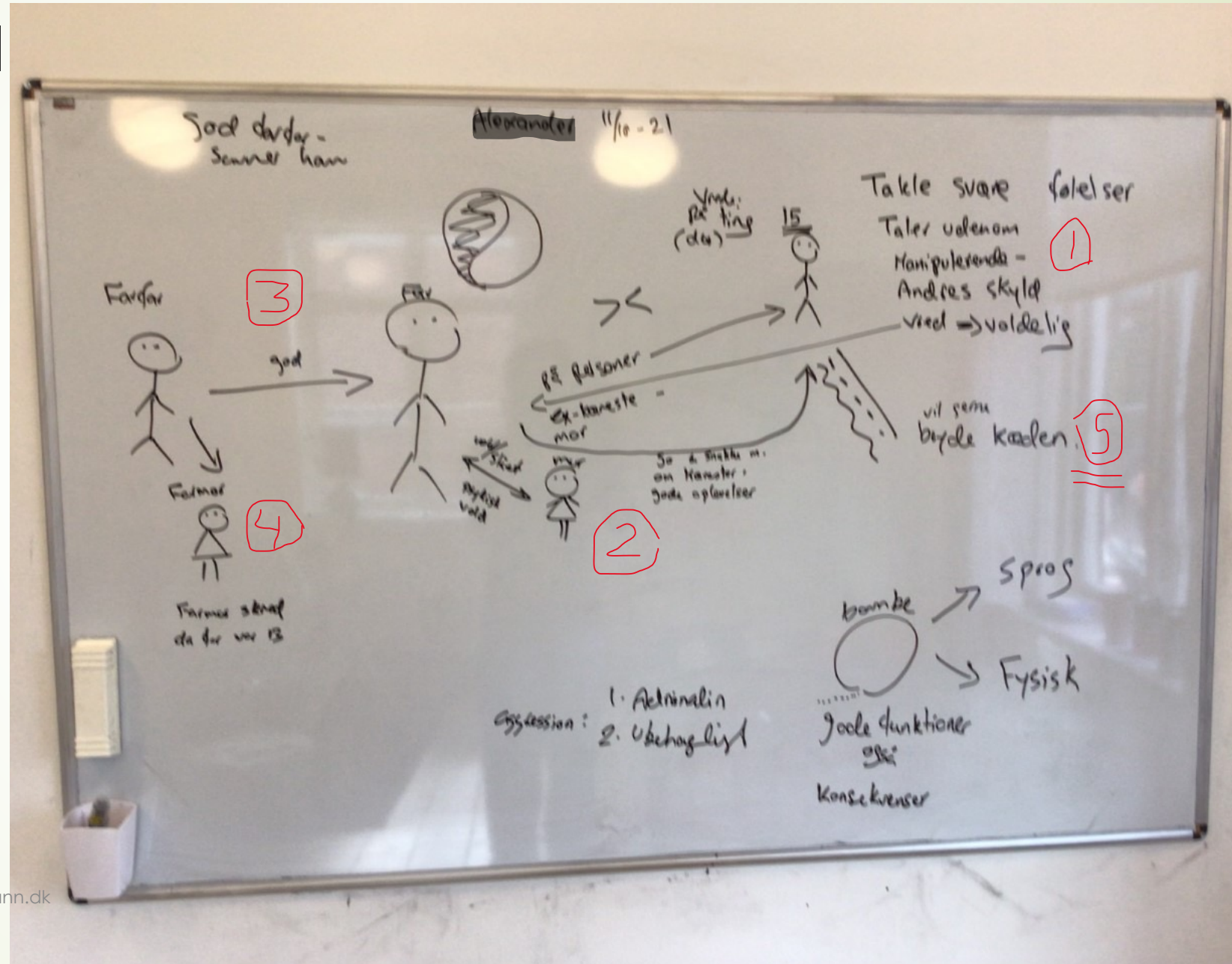
Far ikke så meget tid med os.

Bange for samvær igen.

Svært i skolen.

Transgenerational livslinje

- At skabe forståelse for familiemønstre og dynamikker, der er givet videre gennem generationer.

Reaktioner fra de professionelle:

- De fem (seks) dynamikker:
- benægtelse,
- normalisering,
- bagatellisering,
- hjælpeløshed,
- dramatisering,
- passende handling (socialstyrelsen 2014, s. 21).

Case fra tidligere arbejde:

- Dreng 3 år henvises til PPR.
- Skiftende i trivsel hen over børnehaveårerne. Dog til det dårligere.
- Mange tiltag med undersøgelser, familiebehandling mm. Uden effekt.
- Mistanke om ADHD
- Små tegn på vold, eller psykisk vold. Men det undersøges ikke.
- Så set i bakspejlet, vil en undersøgelse af barnets trivsel derhjemme være behjælpelig ifht. be- eller afkræftelse af om han er/har været udsat for overgreb eller ej.

Behandlingsmetoder

Mange metoder:

- Legeterapi
- EMDR
- Familieterapi
- SE (Somatic Experiencing)
- MBT
- Spædbarnsterapi
- CBT

Men ingen heling uden sikkerhed og relationel støtte.

► Traumer er måske den mest undgåede, ignorerede, nedgjorte, benægtede, misforståede, og ubehandlede grunde til menneskelig lidelse (Peter Levine et al. s 3, 2007).

Litteraturforslag

- Bessel A. Van der Kolk 2019: "Kroppen holder regnskab".
- Peter A. Levine 1998: Væk tigeren".
- Arianne Struik 2019: "Behandling af traumatiserede børn - Sleeping Dogs-metoden".
- Katrine Zeuthen 2019: "Kærlighed og overlevelse".
- Mark Wolynn 2019: "Du er ikke bare dig".
- Janne Østergaard 2012: "Mentalisering i mødet med udsatte børn".
- Pruce D. Perry 2019: "Drengen der voksede op som en hund".
- Modum Bad 2019: "Tilbage til nutiden. En manual til håndtering af traumereaktioner".
- Thormann og Poulsen 2013: "Spædbarnsterapi".
- Socialstyrelsen 2014: Den professionelle tvivl. Tegn og reaktioner på seksuelle overgreb mod børn og unge.
- <https://www.vive.dk/da/udgivelser/vold-og-seksuelle-overgreb-mod-boern-og-unge-i-danmark-2016-6497/Svigtrapport-2021.pdf> (bornsvilkar.dk)
- [Psykolog: Mistrivslen blandt unge er i hastig vækst. Det nytter ikke noget, at vi siger, at det er deres egen skyld - politiken.dk](#)